

[illegible][illegible]

The map shows the following locations and features:

- Mass Graves (Mohyly):**
  - Černá mýt'
  - Dýšinské mohyly
  - Kyšice sever
  - Kyšice východ
  - Háj
  - Nová Huť
  - Horomyslické mohyly
  - Hradiště Ejpovické mohyly
- Other Locations:**
  - Dýšina
  - Červený Hrádek
  - Klabava
  - v. n. Ejpovice
- Infrastructure:**
  - Road 233 (yellow line)
  - Road 180 (blue line)
  - Žárové hroby (crematorium)
  - Klabava river

Naleziště v okolí Dýšiny

Naleziště na katastru Dýšiny a v okolí

Následující popis je pokusem obyčejného člověka o shrnutí a popis zajímavého tématu, ne nějakou vědeckou prací, tak to tak berte....

1. Mohyly nad Novou Hutí, v lese Háj

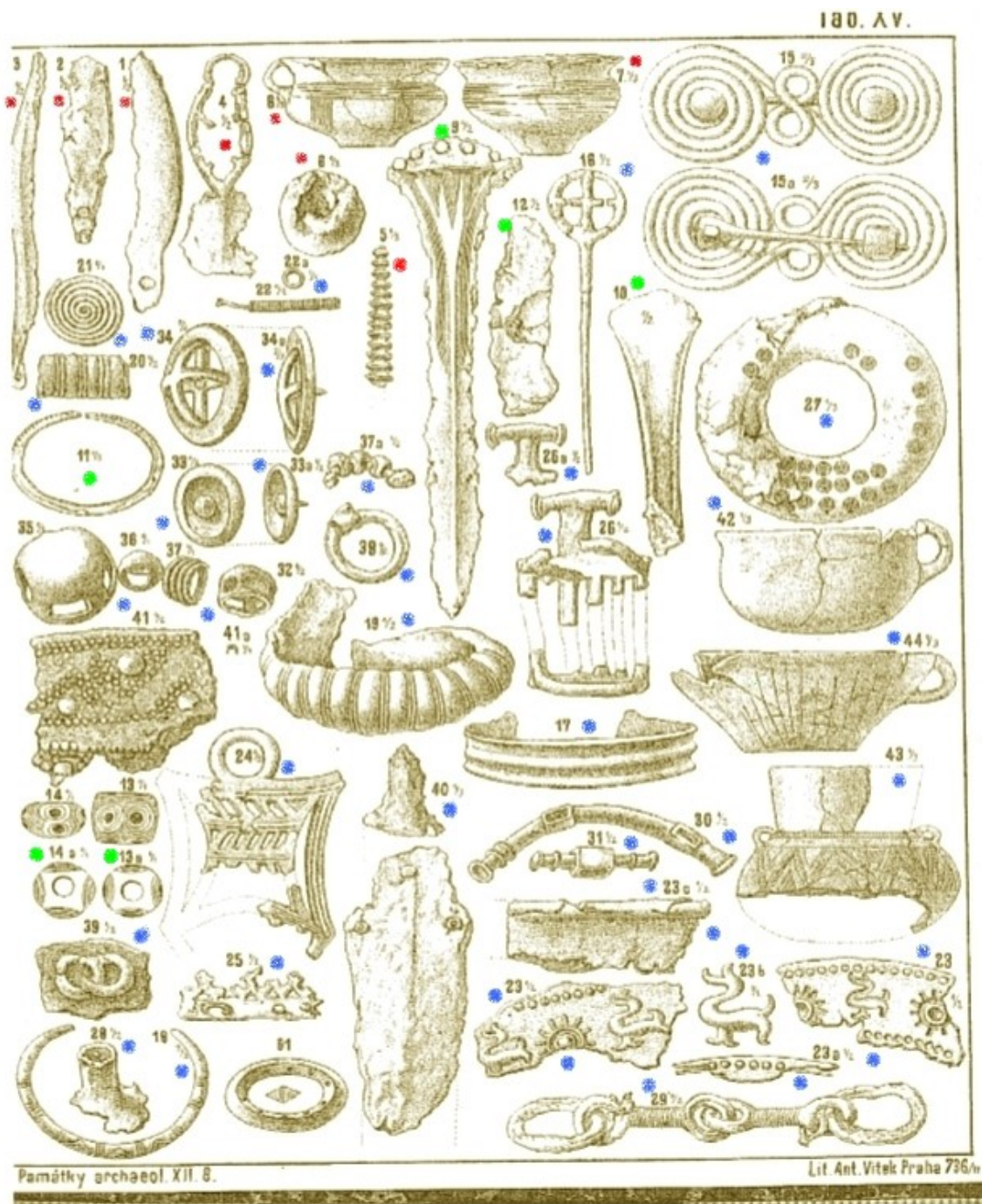
Pohřebiště ze střední doby bronzové, halštatské až laténské (období cca 1700–100 př.n.l.). Stále ještě patrné pahorky mohyl, které byly prozkoumané a obsahovaly mimo jiné velice vzácný nález – zlatý terč, podobné se našly jen na několik a málo lokalitách v Čechách (starý Plzenec, Šťáhlavy).

Z archivu ZČM

2. **Mohyly horomyslické** - částečně zničené průmyslovou činností, spolu s ejpovickými mohylami největší koncentrace mohyl, včetně zbytku nějaké stavby (kruhový objekt průměr 30m, po obvodě s kamennou zdí tlustou půl metru, uvnitř s udusanou zeminou bez pohřební výbavy, jen s bronzovou sekyrkou).

Nálezy horomyslické (zelené), dyšinské (modré), ejpovické (červené) (z bakalářské práce M. Kalců)

3. **Mohyly dyšinské** - díky průmyslové a zemědělské činnosti je pohřebiště již zničené, na konci 19 století tam bylo ještě osm mohyl menších i velkých (průměr 40 m).

4. **Mohyly ejpovické a vrch Hradiště** – od průmyslové činnosti dnes již zničené pohřebiště ze střední doby bronzové, až doby železné - laténské. Mívalo přes 500 mohyl.

5. **Mohyly Kyšické** - nacházely se asi na čtyřech místech kolem Kyšic, v současnosti jsou již zaniklé. Na konci 19. století tam bylo nalezeno množství nálezů z doby bronzové i železné, např. rozlámáný železný dvojsečný meč dlouhý 67 cm.

Červenou tečkou jsou označeny některé nálezy z Kyšic

6. Mohyly na Černé mýti - dosud zachovalé pohřebiště s asi 50 mohylami (vybranými a prozkoumanými) s nálezy z doby bronzové až laténské.

7. Jednotlivé nálezy - na různých místech obce byly nalezeny jednotlivé nálezy hrobů, či úlomků nádob. Většinou se jedná o oblast „horních“ bytovek směrem na Chrást a vilek pod nimi, tak se dá předpokládat, že nad Armatůrkou bylo další pohřebiště, které bylo vesměs zničeno už před stavbou domů a nebyly tam patrné už mohyly (srovnáno zemědělskou činností). Někteří badatelé se domnívají (Čtrnáct), že starý místní název „Na kopcích (V kopcích)“ může odkazovat to, že tam mohyly kdysi byly, protože stejně bylo nazváno mohylové pole i v Černicích a Vrhavči (nebo to také odkazuje jen na přirozenou terénní vlnu).

- 1923 na poli Gustava Maura (pole u Chlumu nad Armatůrkou) – nádoba z doby halštatské
- 1929 staveniště p. Hrdličky malíře pokojů – zbytky knovízské nádoby,...
- 1933 staveniště vily továrníka p. Čechury – milavečský pohřeb – nádoby ,...
- 1939 staveniště p. Jílka 5 hlubinných hrobů,...stejná lokalita „Ke Chlumu“
- 1947 pozemek Fr. Košaře (proti bytovce v ulici Ke Chlumu) hlubinný hrob z halštatské doby, nádoby, bronzová břitva a další, nalezeno při kopání jámy na stromek.
- 1954 tři žárové hroby na staveništi bytovek nad armaturkou (horní dům s nástavbou) - knovízský typ

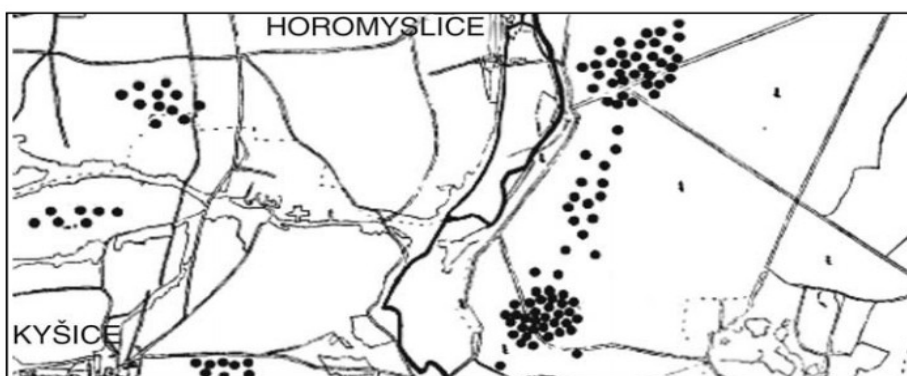
Lokalita za kostelem:

- pole „nad hřbitovem u cihelny“, dle výpovědi Petra Maura cihláře a Jana Junga hrobaře – hlubinné hroby milavečského či knovízského typu

Archeologové působící v Dýšině a Nové Huti

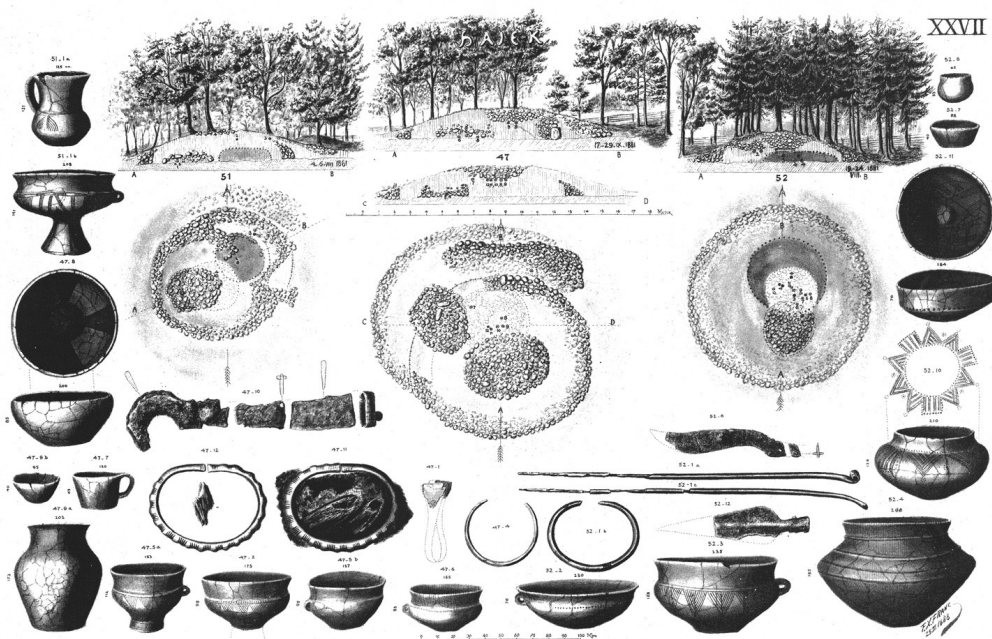
Prvním badatelem v oblasti kolem řeky Klabavy byl nejspíš důlní úředník z Ejpovic **František Křikava**, který kolem roku 1880 první popsal mohylové pohřebiště a napsal o tom zprávu v časopise „Památky archaeologické a místopisné“ a rukopisnou mapu. O jeho životě se toho moc neví, ale dá se předpokládat, že se dostal k archeologii prostřednictvím náhodných nálezů kolem ejpovických rudných dolů. Patrně na lokalitu prvně upozornil a na místo roku 1879 přišla jakási plzeňská archeologická komise pod vedením předsedy musejního kuratoria Eduarda Dubského a účasti F. X. France, pánů Irmlera z Klabavy, Humlera z Rokycan a Křikavy z Ejpovic.

Plán mohylových pohřebišť v okolí Horomyslic. Kreslil František Křikava kolem roku 1880, doplnil F. X. Franc (Rybová-Šaldová, 1958, s. 349).

20 VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK 2011 / ročník XXI

Dalším badatelem tady byl **František Xavier Franc** (1838-1910). Byl profesí původně umělecký zahradník a působil na zámku Kozel, kde nechal zasadit na 6000 stromů, vytvořil vodní kaskády a ve sklenících pěstoval cizokrajné rostliny. Vedle toho se zabýval včelařstvím, působil jako hudebník (hrál na mnoho nástrojů). Byl také zdatný kreslíř, řezbář, zeměměřič a fotograf. Tam se také začal zabývat archeologií, studovat literaturu a za zkušenostmi podnikal cesty po Evropě. V roce 1893 byl Franc jmenován tajemníkem Městského historického muzea v Plzni. Vytvořil vlastní unikátní metodiku dokumentace, konzervace archeologických nálezů, a stal se průkopníkem historické archeologie (<http://www.kornatice.cz/turistika/naucna-stezka>).

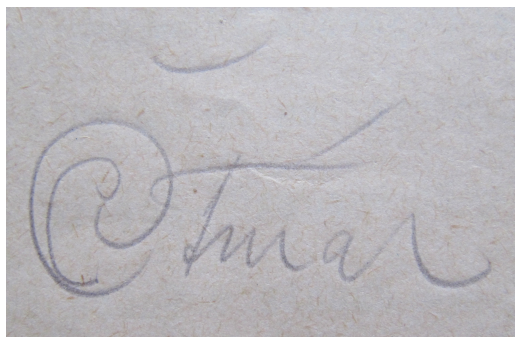
Ukázka z kreslených naučných tabulí F. X. France (nálezy ze Štáhlav)

Dalším badatelem v území Dýšiny a Nové Huti byl **Dr. Fridolín Macháček** (1884-1954). Byl to významný plzeňský muzeolog, archivář a historik. Na rozdíl od France měl nejvyšší vzdělání v oboru historie a zeměpisu (Karlova universita). Byl to čínorodý člověk, který se zabýval nejen muzejnictvím, výzkumy, ale i přednáškovou a publikační činností. Za druhé světové války se zapojil do odboje a byl zatčen za podporování národní hrdosti články a přednáškami. Poslali ho do tábora Terezína a Flossenbürgu, kde přes otřesné podmínky nezapřel svou profesi a později podrobně popsal jak tábory, tak historii kraje. Přestože válku přežil, na další činnost už neměl sil a po pár letech zemřel.

Trochu legrační kresba Fridolína Macháčka za první republiky na Městské plovárně v Plzni, kam chodili všichni měšští úředníci (vzpomínky p. M. Maderová)

Třetí a pro naši obec nejvýznamnější osobností byl **Václav Čtrnáct** (1884 Dýšina č.p. 64– 1975 Plzeň). Byl vyučený obuvník, do muzea se dostal v roce 2014 jako zřízenec knihovny. Později tam byl pověřen inventarizací Francových děl, a na jeho práci navázal. Prováděl archeologické výzkumy mohylových pohřebišť v Dýšině, Nové Huti, ale také na Nové Hospodě, Vrhavči a td. Po válce se snažil o rekonstrukci poničených sbírek muzea a o popularizaci archeologie ve školách a mezi veřejností. Byl autorem mnoha expozic Západočeského muzea.

Podpis Václava Čtrnácta pod jednou z mnoha zpráv psaných na stroji

Pod mnoha zprávami o nálezech v naší obci je podepsaná významná archeoložka **Věra Šaldová – Štefanová** (nar. 1922). Působila po celých Západních Čechách na zmapování halštatské kultury.

Na současných výzkumech se podílí mimo jiné **Milan Metlička** (n. 1962), vedoucí prehistorického oddělení ZČM (informace o osobnostech z diplomové práce Bc. Kateřiny Kruftové o prehistorické archeologii 2013).

Jak vypadala doba a společnost, která mohyly stavěla?

Jednotlivé lokality byly osidlovány opakovaně v různých dobách a podle toho se vrství i archeologické nálezy. Mohylová pohřebiště jsou převážně ze střední doby bronzové, ale na stejných místech a ve stejných mohylách se nalézají i hroby o mnoho set let mladší, z doby železné (Halštatské). Nálezy z okolí Dýšiny jsou velmi rozsáhlé, v různých pramenech různě interpretované podle osoby badatele a jeho doby, takže je v tom docela zmatek. Nejpodrobnější shrnutí a popis nálezů je v bakalářské práci Michaely Kalců z roku 2013 (ZČU filozofická fak.).

Střední doba bronzová (1700-1300 př.n.l.)

Lidé se tehdy naučili vyrábět z bronzu zajímavé nástroje, užité předměty a ozdoby. Začal se rozvíjet obchod a kulturní kontakty nejen mezi jednotlivými osadami, ale i na velké vzdálenosti. Pohřbívalo se pod mohylové náspy, které jsou dodnes patrné v lesích, na polích bývají rozorané. Domy a sídliště z té doby se téměř nenacházejí, nebyly asi z kamene a trvanlivého materiálu. Tato kultura byla rozvinuta v prostoru „nad Alpami“ - od Slovenska po Francii a od Alp po Balt.

Pro srovnání - kdyby tehdejší lidé chtěli jet do tepla na dovolenou, mohli už vidět v Egyptě pyramidy v plné kráse, Minoiské paláce na Krétě a Mikény v Řecku. Několik místních vyvolených je možná opravdu vidělo, případně slyšeli neuvěřitelné vyprávění od tehdejších cestovatelů a kupců.

Tepáním zdobený kotouč ze zlaté folie z mohylového pohřebiště v Nové Huti – sbírky ZČM; podobně zdobené terče byly nalezeny i jinde v Čechách a také v Maďarsku

V této době této době již bezpochyby existovala rušná obchodní „Jantarová“ stezka, která spojovala sever Evropy s civilizačním centrem kolem Středozemního moře. Magický baltský jantar obchodníci prodávali po celé trase stezky a měl ho v hrobce i Tutanchamon.

Jantarová stezka několik tisíc let využívala pohodlného moravského nížinného terénu a obcházela pohoří. Navazovala na asijskou hedvábnou stezku.

Na trase stezky vznikla později důležitá města (Benátky, Vídeň, Brno, Vratislav, Gdaňsk..). Z této stezky odbočovaly méně důležité cesty do Čech, významné trasy východ - západ Čechy míjely a šly jižněji Podunajím. Přesto se i v Čechách se nachází staré ozdoby z jantaru až deset tisíc let staré (Moravský kras). U **Kyšic** byl v mohyle nalezen **jantarový kroužek** čtyřhranného povrchu průměr 5cm s deseti vývrty na smaltové zdobení (Křikava).

Mladší a pozdní doba bronzová (1300-800 př. n. l.)

Mladší dobu bronzovou reprezentuje v jihozápadních Čechách **Milavečská kultura** pojmenovaná podle mohylového pohřebiště u Milavčí na Domažlicku. Pohřbívalo se pod mohylami i na plochých pohřebištích, kde je žárový pohřeb uložen do keramické popelnice. Lidé se usídlují i v hornatějších krajích, kde chovají dobytek. V **pozdní** době bronzové lidé upouštějí od pohřbívání pod mohylami. Velká lokalita je v Nynicích na severním Plzeňsku (**Nynická kultura**).

Starší doba železná - doba halštatská (800-450 př. n. l.)

V době halštatské začínají lidé zpracovávat železo, jehož ruda se dobývala i u nás. Společnost se vrací k pohřbívání pod mohylami. Sídliště jsou zakládána na mírných návrších nebo svazích, na terasách nebo na okrajích říčních niv. Postupně dochází ke společenským změnám, kdy menší místní vládci ovládají ze svých opevněných hradišť okolní zemědělské osady. Hradiště opevněná hradbami a příkopy se stávají hospodářskými, obchodními i mocenskými středisky. Dokladem vzniku jakési třídy chudých a bohatých je kontrast v pohřebním ritu, kde se vedle obvyklých malých jámových či popelnicových hrobů objevují také mohutné mohyly s pohřební komorou, kde mrtvý je pohřben i s vozem a luxusním zbožím. Rovněž v okolí Dýšiny byly jednoduché hroby vedle velkých mohyl s bohatou výbavou. V jedné velké dýšinské mohyle se našly koňské zuby, což možná znamená, že byl velmož pohřben i se svým koněm. Centrem našeho území té doby mohl být vrch **Hradiště nad řekou Klabavou**. Podstatně větší opevněné hradiště bylo na **Holém vrchu v Bukovci** (vyhlídka pod tratí na Bukovec) a plzeňské Hradiště.

Kožený potah jha z volského záprahu s bronzovými civky nalezený v Nové Huti (stránky ZČM)

Mladší doba železná - doba laténská (cca 450-30 př. n.l.) Historicky je doba spojena s prvním známým etnikem na našem území – s **Kelty**. Čechy v té době obýval **kmen Bójů**, který dal naší zemi název **Boiohaemum - Bohemia**. Základním prvkem keltské společnosti byl kmen, mezi elitu patřili jezdcí (vojenská družina) a druidi (kněží), zbytek tvořil prostý svobodný lid. Poprvé se našim územím objevují a razí mince – keltské „duhovky“. Raženy byly ze zlata a stříbra.

Kdo to byli Keltové a kde se vzali?

Keltové vznikli patrně splynutím mnoha nesourodých skupin obyvatel střední Evropy v jednu kulturu se společným jazykem, zvyky a náboženstvím. Navazovali na halštatskou kulturu se silnými vlivy středomoří. Jejich pravlastí bylo území horního Dunaje (Rakousko, Bavorsko) a Čechy. Později se dostali i do severní Itálie, Španělska, Irska, Maďarska, na Balkán a do Turecka. Neměli jednotný stát, ani vládce. Jejich kultura se rozvíjela ve stejnou dobu společně s Římskou říší.

Mezi Dýšinou a Kyšicemi v **lokalitě starého mlýna Nouzov** bylo v **roce 1917 nalezeno 20**

stříbrných mincí které náležejí mezi **konsulární mince římské republiky** a označeny jsou jménem rodu Renia, tedy pocházejí z 2.pol. 2.století před Kristem – tedy z doby Laténské, dokladující spojení místních Keltů s Římem. (další římské se našly v Kokotském lese)

(www.pohamstvi.net)

Keltové vesměs neusilovali o územní expanzi, nicméně jejich válečníci byli známí odvahou a tím, že z boje nikdy neustupovali. Proto byli také najímáni jako žoldnéři proti Římu (mnoho tisíc jich padlo u Kartága). Když bylo třeba zorganizovali se k velkým válečným tažením. Jednoho z nich, kdy vyplnili Řím, se zúčastnilo mnoho Bójů z území Bohemie. Na přelomu letopočtu začínají v Evropě nepřehledné přesuny, přichází germánské kmeny, které s Kelty na jedné straně bojují a na druhé zase spolupracují v boji se společným nepřítelem (Římem), a předpokládá se, že se částečně smísili jak kulturně, tak jazykově. Ke konci ani římsí kronikáři nedokázali přesně určit, s kým byla která válka vlastně vedena.

Keltové byli vytlačeni do Británie, Irska a do Bretaně. To je jisté. Zbylí Bójové společně s jinými Keltskými kmeny se vrátili s podle nejnovějších hypotéz domů do Bohemie a podobně také i do své další domoviny Bavorska (Boivaria, Baiuvaria, Bavaria, Bayern). Historie přinesla další kultury, které daly později Čechům příměs Slovanskou, Bavorsku Německou. Je tedy velmi pravděpodobné, že jsme všichni přes Kelty pokrevně příbuzní s polovinou Evropy (a všichni jsme dokonalý národnostní mix).

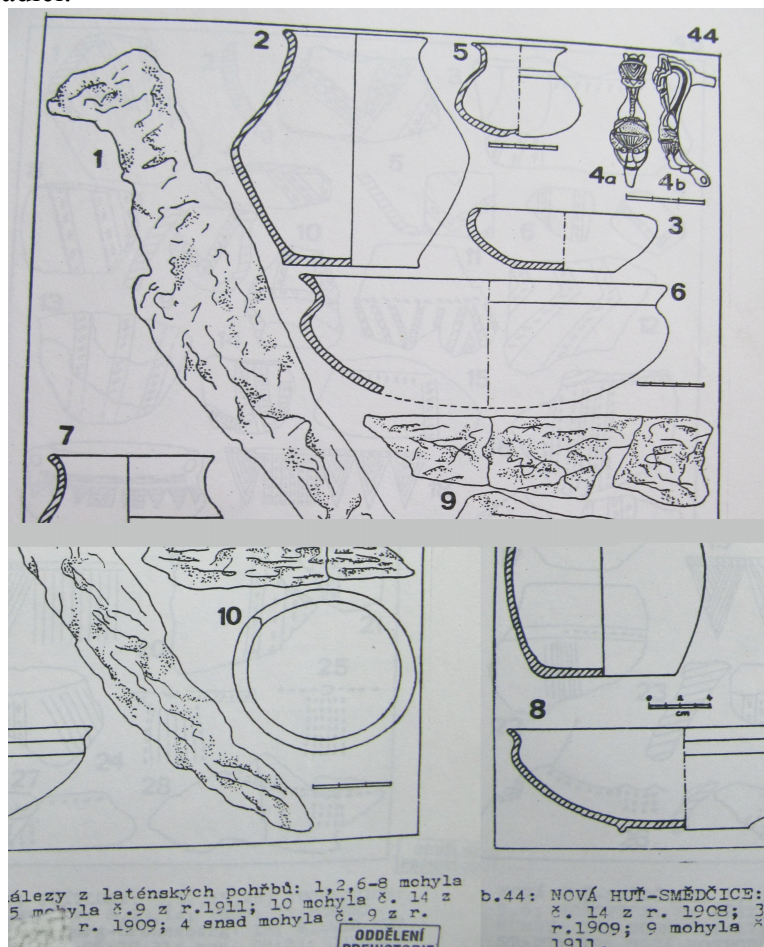

Spona nalezená v Nové Huti (stránky ZČM)

Jinými slovy, Keltové tady nepřetržitě žijí dodnes, smíšení s Germány a Slovany ať už po dobrém, či po zlém. Pro tuto hypotézu mluví například četné keltské názvy řek, míst a hor (v Čechách i Bavorsku- Vltava, Otava, Klabava?, Jizera, Isar,..), které by neměly šanci v ústním podání přežít, kdyby náraz zmizelo všechno původní obyvatelstvo a bylo by nahrazeno zcela novým etnikem bez původních „pamětníků“ (nehledě na to, že dobyvatelé by vesměs neměli zájem užívat cizojazyčné pomístní názvy po vyhnání a zabitých soupeřích). Například k naprostému zapomenutí německých názvů na Šumavě stačilo kompletní vysídlení původního obyvatelstva, dvacet let prázdnoty vojenského pásma a následné osídlení českým etnikem s jiným jazykem. Kdo třeba ví, že Uhlava pod Hojsovkou se vlastně po staletí jmenovala Angel a osada Brčálník Frischwinkel? A to byly k dispozici písemné prameny a mapy. V dávné době s nízkou hustotou obyvatel a ústním podáním informací by po kompletním odchodu Keltů z místních názvů za pár let nezbylo vůbec nic.

Totéž platí o náboženství a zvycích, které držíme po staletí dodnes pod jinými názvy, které jim

dalo křesťanství (dušičky, hromnice, čarodějnice,...) a které se s malými obměnami v slaví ve všech státech s keltskou tradicí.

Z archivu ZČM

Zajímavostí je vědecká hypotéza, která vznikla zakreslením mapy nejvyššího výskytu dědičně získávané nemoci cystické fibrózy, která je nejvyšší na Britských ostrovech, Irsku a v Bretani, což spojovali s prokázaným jednotným etnickým Keltským původem. Je to náhoda, že je tomu tak i v Čechách a Rakousku - pravlasti Keltů?

Historickým faktem je, že Keltové byli prvním místním doložitelným etnikem, které kulturně a společensky drželo krok s nedalekou Římskou říší a díky kontaktům s ní navazovalo na tradice slavných starověkých kultur. Germánské kmeny, které ve stejné době žily v severní a v severovýchodní Evropě, stejně tak i slovanské kultury kdesi nad Černým mořem tyto kontakty postrádaly, žily téměř skoro způsobem svých pravěkých předků a ne způsobem vyspělých starověkých civilizací. Jejich příchod vrátil Bohemii o několik století zpátky.

Závěrem:

Dýšina a okolí je místem se zajímavou archeologickou tradicí. Naleziště jsou již prozkoumána ať už odborně, či neodborně „vykradena“, či zničena lidskou činností. Přesto ale kdokoliv z nás může na své zahrádce, na poli, či ve vývratu stromu nalézt staré střepy, nebo jiné doklady po pradávném životě. Je lepší to nechat zdokumentovat a podělit se o to s ostatními, než si to dát někde do krabice, protože tím věc zcela ztratí svou hodnotu. Nedá se to prodat, ani se tím pochlubit (nezákonná činnost) a dříve, či později to skončí někde ve škarpe....

Zdroje: Bakalářská práce Michaely Kalců z roku 2013 (ZČU filozofická fak.), archiv prehistorie ZČM, a další zdroje, které jsou uvedeny v textu a u obrázků....

Není vědecká práce, jen kousek sestavený obyvatelkou vsi, co se zajímá o její historii.

Přípravila: Pavla Velleková 2015